

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Försvarsmaktens handräckning till polisen och till vissa andra lagar som gäller handräckning

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Försvarsmaktens handräckning till polisen och till vissa andra lagar som gäller handräckning (RP 106/2021 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet och försvarsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 3/2022 rd
- försvarsutskottet FsUU 7/2021 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Heidi Aliranta, inrikesministeriet
- lagstiftningsråd Anne Ihanus, inrikesministeriet
- chef för gränsbevaknings- och beredskapsenheten, övl Jussi Napola, inrikesministeriet
- lagstiftningsråd Jenni Herrala, försvarsministeriet
- äldre justitieombudsmannasekreterare Kristian Holman, riksdagens justitieombudsmans kansli
- enhetschef, regeringsråd Arno Liukko, statsrådets kansli
- lagstiftningsråd Heini Färkkilä, justitieministeriet
- justitiekanslern i statsrådet Tuomas Pöysti, Justitiekanslersämbetet
- polisinspektör Vesa Pihajoki, Polisstyrelsen
- militärjurist Marika Järvenpää, Huvudstaben.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- centralkriminalpolisen
- skyddspolisen
- Ålands landskapsregering
- professor Olli Mäenpää.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Inget yttrande av

- Finlands Polisorganisationers Förbund rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en ny lag om Försvarsmaktens handräckning till polisen. Den gällande lagen med samma namn upphävs. Gränsbevakningslagen föreslås bli ändrad så att bestämmelserna om handräckning motsvarar den reglering som föreslås i den nya lagen. Dessutom föreslås ändringar i polislagen, lagen om försvarsmakten och lagen om frivilligt försvar.

Den föreslagna nya lagen innehåller mer exakta bestämmelser än för närvarande om förutsättningarna för att ge handräckning och om beslutsfattandet i fråga om handräckning. I lagen föreskrivs det också om verkställigheten av beslut om handräckning samt om samordningen av polisens och Försvarsmaktens funktioner i handräckningssituationer. I den föreslagna regleringen är det fråga om polisledd skötsel av polisens uppgifter.

Syftet med propositionen är att förtydliga och uppdatera bestämmelserna om handräckning så att de motsvarar de förändrade kraven i den nuvarande säkerhetsmiljön.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2022.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter för reformen

Regeringen föreslår en ny lag om Försvarsmaktens handräckning till polisen (lagförslag 1, nedan kallad handräckningslagen). Genom lagen upphävs den gällande lagen med samma namn (781/1980). Vidare föreslås gränsbevakningslagen (578/2005, lagförslag 2) bli ändrad för att bestämmelserna om handräckning ska motsvara regleringen i den nya lagen. Samtidigt görs de ändringar som behövs i polislagen (872/2011), lagen om försvarsmakten (551/2007) och lagen om frivilligt försvar (556/2007) (lagförslag 3—5).

Den nuvarande handräckningslagen trädde i kraft 1981 och den har ändrats flera gånger. Lagen ändrades senast i betydande omfattning genom en lag som trädde i kraft 2005 (522/2005), då handräckning som kräver användning av militära maktmedel möjliggjordes för att förhindra och avbryta vissa allvarligare terroristbrott. Gränsbevakningslagen har kompletterats med bestämmelser om handräckning som innefattar militära maktmedel genom en lag som trädde i kraft 2014 (749/2014).

Grundstrukturen i den gällande handräckningslagen och bestämmelserna om handräckning i gränsbevakningslagen har ansetts fungera och lämpa sig väl för rutinmässiga handräckningssituationer. Den gällande lagstiftningen beaktar dock inte på ett tidsenligt sätt strävan till prevention vid polisens handräckningsuppdrag, i synnerhet vid krävande situationer i en förändrad säkerhetsmiljö. I den gällande handräckningslagen ingår inga bestämmelser om förberedelser och be-

Betänkande FvUB 9/2022 rd

redskap, som dock i praktiken i hög grad bildar grunden för myndigheternas verksamhet. Handräckningslagen har också blivit svårbegriplig och delvis också splittrad på grund av de ändringar som gjorts i den.

Förvaltningsutskottet anser att det sammantaget sett är nödvändigt att se över lagstiftningen. Genom den föreslagna översynen utvecklas och uppdateras lagstiftningen om handräckning mellan säkerhetsmyndigheterna så att de bättre än i nuläget motsvarar polisens operativa behov. Syftet är att förbättra polisens förmåga att dels förbereda sig för, dels omedelbart ingripa vid hot och brott. Ett annat mål är att bättre möjliggöra att Försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets särskilda kompetens och materiel utnyttjas för olika typer av handräckning, i synnerhet för terrorbekämpning.

Det föreslås inga ändringar i de grundläggande principerna för handräckning, vilket utskottet anser vara motiverat. Handräckningslagstiftningen skapar inga nya befogenheter och ändrar inte ledningsförhållandena mellan myndigheterna. I de föreslagna bestämmelserna om handräckning är det fråga om polisens verksamhet och genomförandet av polisens uppdrag under polisens ledning så att polisen i de situationer och under de förutsättningar som anges i lagen har möjlighet att för sina uppdrag använda Försvarsmaktens eller Gränsbevakningsväsendets personal och redskap, inklusive maktmedel. Handräckning ska användas i enskilda fall när polisens egna resurser inte räcker till eller uppdraget kräver särskild personal eller materiel från Försvarsmakten. Avsikten är inte att handräckningen ska ersätta allmän resursbrist hos den myndighet som begär handräckning.

Den föreslagna handräckningslagen tillämpas både på sedvanliga handräckningsuppdrag och på handräckningsuppdrag som gäller mer exceptionella situationer (krävande handräckning). Lagförslaget innehåller bestämmelser om handräckningens innehåll, förutsättningar och beslutsförfarande. Inga väsentliga ändringar föreslås i sedvanlig handräckning. Förvaltningsutskottet anser att det är viktigt att det i förutsättningarna för handräckning skrivits in att handräckning av Försvarsmakten inte får äventyra Försvarsmaktens primära lagstadgade uppgift, det militära försvaret av landet.

I gränsbevakningslagen föreslås motsvarande ändringar som i handräckningslagen i fråga om krävande handräckning till polisen. Det föreslås att de regionala begränsningar som gäller Gränsbevakningsväsendets handräckning till polisen slopas i fråga om krävande handräckning. Det föreslås inga ändringar i andra bestämmelser om handräckning eller befogenheter i gränsbevakningslagen, med undantag för en ny bestämmelse om handräckning för att avlägsna hinder.

Förvaltningsutskottet har fått utlåtande om propositionen av försvarsutskottet (FsUU 7/2021 rd) och grundlagsutskottet (GrUU 3/2022 rd). Förvaltningsutskottet tar upp dessa utlåtanden nedan. Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Handräckningsuppdrag

I 2 § 2 mom. i den föreslagna handräckningslagen föreskrivs det om de situationer då Försvarsmakten ska ge polisen handräckning. Typiska handräckningsuppdrag är exempelvis röjning av krigstida explosiva varor, avspärning av området och eftersökning av personer.

I 2 mom. 6 punkten föreslås en bestämmelse om handräckning för att skydda stora evenemang eller offentliga tillställningar. I den gällande handräckningslagen föreskrivs det inte uttryckligen om denna uppgift, men i praktiken har den ansetts tillåten enligt den gällande lagen. Med offentliga tillställningar avses offentliga tillställningar såsom de definieras i 2 § 3 mom. i lagen om sammankomster (530/1999), står det i motiveringen till bestämmelsen. Den offentliga tillställningen ska dock vara stor. Vid bedömningen av storleken på ett evenemang eller en offentlig tillställning enligt denna punkt bör utöver deltagarantalet vikt också fästas vid evenemangets eller tillställningens plats, omfattning, eventuella säkerhetsrisker och de krav de ställer på polisens verksamhet och därigenom på handräckningens dimensionering.

Förvaltningsutskottet anser det vara viktigt att det föreskrivs om uppgiften i lag. De evenemang som avses i punkten är också i linje med definitionen av stora evenemang i det så kallade Prüm-fördraget om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration (FördrS 53 och 54/2007) och rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (Prümbeslutet). Sådana evenemang som avses i fördraget är bland annat evenemang som har gränsöverskridande dimensioner, såsom viktiga EU-möten och internationella idrottsevenemang.

Med stöd av 6 punkten är det enligt specialmotiveringen också möjligt att vid behov skydda demonstrationer som ska bedömas vara stora evenemang och andra stora folksamlingar. Det är då i princip fråga om att skydda deltagarna från eventuella yttre hot och inte om att rikta handräckningsåtgärderna mot deltagarna. Genom handräckning kan man alltså inte i sig ingripa i utövanheten av den mötesfrihet som är en grundläggande frihet. Utskottet konstaterar att det i en situation där en demonstration hotas av till exempel en motdemonstration kan finnas en risk för att situationen eskalerar till ett våldsamt upplopp. Även då sköter polisen i regel uppgifterna i anslutning till demonstrationen med egna resurser. Handräckning kan behövas till exempel för att separera demonstrationer från varandra med hjälp av fordon eller konstruktioner.

Utgångspunkten är att handräckningen enligt 6 punkten utgör sedvanlig handräckning enligt 5 §, till exempel lån av materiel, såsom bilar och andra föremål, som ett redskap för att stänga av gator. För att säkerställa säkerheten vid stora evenemang och offentliga tillställningar är det också möjligt att förbereda sig genom att begära sådana förberedelser som avses i 4 §, om de förutsättningar för förberedelse som anges i paragrafen föreligger. Skyddet innefattar stöduppgifter för evenemangets säkerhet, såsom övervakning av ordningen, rådgivning och handledning. Dessutom innefattar det dirigering av trafiken, skydd för personer och egendom och eventuell avspärning enligt andra punkter i paragrafen.

Förvaltningsutskottet anser att den föreslagna 6 punkten är motiverad. Utskottet anser att också de begrepp som nu används i detta sammanhang är ändamålsenliga, eftersom de bättre beskriver

Betänkande FvUB 9/2022 rd

den situation och det behov som avses i bestämmelsen. Utskottet anser att det inte är motiverat att koppla tillämpningen av handräckningsuppgifterna enligt 6 punkten till exempelvis begreppen i lagen om sammankomster.

Enligt 10 punkten ska handräckning ges också för skötseln av andra polisuppgifter som kan jämföras med de uppgifter som avses i 1—7 punkten. I motiveringen till paragrafen redogörs det med hjälp av exempel för de situationer där 10 punkten kan komma att tillämpas. Avsikten är enligt motiveringen inte att med 10 punkten bredda grunderna för handräckning mer än enligt bestämmelserna om handräckning till polisen i övrigt. Vidare är avsikten inte heller att utvidga möjligheten att utnyttja handräckning till att omfatta alla polisiära uppdrag.

Trots propositionsmotiven är regleringen i 2 § 2 mom. 10 punkten mycket allmänt utformad, anser grundlagsutskottet. Regleringen är därmed problematisk med avseende på 2 § 3 mom. i grundlagen, som föreskriver att all utövning av offentlig makt ska bygga på lag. Bestämmelserna i 2 § 2 mom. 10 punkten i lagförslag 1 måste antingen preciseras avsevärt eller strykas ur lagen. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med anledning av grundlagsutskottets utlåtande föreslår förvaltningsutskottet att 10 punkten preciseras på det sätt som framgår av detaljmotiveringen.

Villkoren för krävande handräckning

Förvaltningsutskottet noterar inledningsvis att handräckning som innefattar användning av maktmedel enligt den föreslagna handräckningslagen i första hand består av annan än krävande handräckning. Bestämmelser om krävande handräckning finns i 8—10 § i den föreslagna handräckningslagen och 77 a—77 h § i gränsbevakningslagen. Bestämmelserna ska tillämpas endast i ytterst exceptionella situationer och under noggrant föreskrivna förutsättningar för att hindra eller avbryta brott som specificeras i lagen. Krävande handräckning ska utöver en militärpersoners maktmedelsredskap och personliga beväpning också kunna innefatta slagkraftigare beväpning lämpad för polisuppdrag. Bestämmelser om militärpersoners personliga beväpning ingår i 5 § 1 mom. i handräckningslagen. Bestämmelser om beväpning som godkänts för gränssäkerhetsuppgifter finns i 84 § i gränsbevakningslagen.

Bestämmelserna om krävande handräckning påminner i hög grad om bestämmelserna om handräckning som kräver användning av Försvarsmaktens maktmedel i 4 och 4 a § i den gällande handräckningslagen. I bedömningen av den gällande regleringen konstaterade grundlagsutskottet att användning av militära maktmedel kan ingripa i flera grundläggande fri- och rättigheter, bland annat i den personliga integriteten och egendomsskyddet. I extrema fall kan användningen av militära maktmedel äventyra rätten till liv för dem som utsätts för maktmedlen. Militära maktmedel kan få effekter inte bara för de brottsmisstänkta utan också för andra personers grundläggande fri- och rättigheter. Bestämmelsen måste bedömas utifrån de allmänna villkoren för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna. Bestämmelserna är av betydelse också med avseende på 2 § 3 mom. i grundlagen (GrUU 10/2005 rd, s. 2).

I den gällande handräckningslagen föreskriver 4 § om handräckning för att förhindra eller avbryta vissa terroristbrott. Terrorism avser brottslighet som synnerligen allvarligt hotar samhällets

Betänkande FvUB 9/2022 rd

grundläggande funktioner, rättsordningen och människors liv, hälsa och säkerhet. Därför finns det sådana skäl att förhindra och stoppa terrorism som är godtagbara och mycket tungt vägande med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. Brottslighetens exceptionellt allvarliga karaktär måste också vägas in i bedömningen av om motmedlen står i rätt proportion till den (se t.ex. GrUU 34/2021 rd, stycke 3 och de utlåtanden som nämns där). Typen av terroristiska gärningar kan i extrema fall tala för användning av exceptionella maktmedel (GrUU 10/2005 rd, s. 2).

I sin bedömning av användningen av militära maktmedel vid handräckning har grundlagsutskottet tidigare bland annat pekat på att det hot som ska stoppas explicit måste hota liv eller hälsa och att en fara som hotar liv eller hälsa måste klassas som allvarlig. Vidare krävdes det då att ett hot inte bara skulle vara konkret utan också omedelbart förestående och allmänt, det vill säga gälla ett stort antal människor. Användningen av maktmedel skulle dessutom vara nödvändig för att stoppa ett hot (GrUU 23/2005 rd, s. 3).

Ett villkor för att polisen ska kunna begära krävande handräckning är enligt 8 § i lagförslag 1 att den utifrån iakttagelser eller specificerade uppgifter som den fått på något annat sätt om en situation, ett evenemang eller en tillställning kan antas vara nödvändig för att förhindra eller avbryta vissa brott som räknas upp där och som allvarligt äventyrar liv eller hälsa för ett stort antal människor. Skillnaden jämfört med den nuvarande regleringen är alltså å ena sidan att regleringen inte längre förutsätter omedelbar fara och å andra sidan att krävande handräckning enligt förslaget i framtiden kan ges också för att förhindra eller avbryta andra brott än terroristbrott.

Grundlagsutskottet noterar i sitt utlåtande att villkoren för att ge krävande handräckning enligt 8 § i lagförslag 1 sett i ett helhetsperspektiv är problematiska. Formuleringen av bedömningen av nödvändigheten ("kan antas vara nödvändig") måste skärpas. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Detsamma gäller 77 a § i lagförslag 2.

Förvaltningsutskottet föreslår utifrån grundlagsutskottets utlåtande att formuleringen av bedömning av nödvändigheten av krävande handräckning skärps på det sätt som anges i detaljmotiven.

Enligt förvaltningsutskottets uppfattning kräver den skarpare formulering som grundlagsutskottet förutsätter inte att beslutet om krävande handräckning kan fattas först när en situation som allvarligt hotar ett stort antal människors liv eller hälsa är omedelbart förestående (det s.k. kravet på omedelbarhet).

Kravet på omedelbarhet har bedömts vara ett av de största problemen med tanke på den praktiska tillämpningen av de gällande handräckningsbestämmelserna om militära maktmedel. I 4 a § om beslutsfattande i den gällande handräckningslagen kopplas begäran till en sådan omedelbart förestående situation som avses i 4 §. Detsamma gäller 77 a och 77 b § i den gällande gränsbevakningslagen. Kravet på att faran är överhängande innebär i praktiken en stor risk för att beslutet om handräckning inte hinner verkställas inom den tidsram situationen förutsätter. Kravet leder också till att de som beslutar om handräckning, dvs. statsrådets allmänna sammanträde, försvarsministeriet eller inrikesministeriet, i stort sett också beslutar om användning av maktmedel och bär ansvar i en situation som starkt och konkret berör enskildas rättigheter.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Förvaltningsutskottet anser att det föreslagna mer proaktiva beslutsfattandet ger bättre förutsättningar för en beslutsprövning och bättre bidrar till att säkerställa att operationen genomförs kontrollerat och planerligt.

I fråga om lagförslaget som helhet bör det beaktas att kravet på omedelbarhet som ett element i bedömningen av nödvändigheten av militära maktmedel ingår i de bestämmelser som gäller polisens beslut om användning av maktmedel vid operativ handräckning. Bestämmelser om kravet på omedelbart hotande fara finns i 14 § i handräckningslagen och i 77 f § i gränsbevakningslagen, som gäller polisens beslut om användning av maktmedel vid handräckning.

Tillämpning av krävande handräckning på förhindrande av andra brott än terroristbrott

Med avvikelse från bestämmelserna i den gällande handräckningslagen föreslås det i propositionen att beslut om krävande handräckning ska kunna fattas för att förhindra eller avbryta allvarliga terroristbrott men också vissa andra brott som till sina verkningar kan jämföras med terroristbrott. Det gäller i synnerhet sådana allvarliga brott mot liv eller hälsa för vilka det när gärningen inleds eller pågår inte kan fastställas huruvida gärningsmannen har ett terroristiskt syfte. I Finland har olika slags brott mot flera personers liv i praktiken nästan alltid haft något annat motiv än ett terroristiskt syfte, påpekas det i specialmotiveringen. Sådana gärningar kan vara till exempel massskjutningar eller brott mot flera personers liv genom att använda explosiva varor eller försök till sådana brott. Också vid sådana allvarliga kapnings- eller gisslansituationer som äventyrar flera människors liv och hälsa kan motivet ofta vara något annat än ett terroristiskt syfte, till exempel strävan efter ekonomisk vinning.

Förvaltningsutskottet anser att möjligheten att tillämpa krävande handräckning är ytterst viktig och motiverad också för att förhindra och avbryta andra brott än terroristbrott. Ett problem med den gällande lagstiftningen är att de som begär och beslutar om handräckning är tvungna att utifrån bristfällig information bedöma om den gärning som ska förhindras eller avbrytas har ett terroristiskt syfte. När en allvarlig farosituation pågår är det ofta omöjligt att få reda på syftena. Det väsentliga är att tillräckligt effektivt förhindra eller avbryta en gärning som allvarligt hotar människors liv eller hälsa oberoende av gärningsmannens motiv.

Grundlagsutskottet anser att det i propositionen anges godtagbara grunder för att utvidga krävande handräckning till att också gälla handräckning för att förhindra eller avbryta andra brott än terroristbrott. Också andra brott än terroristbrott omfattas av det föreslagna villkoret i 8 §, nämligen att brottet allvarligt äventyrar liv eller hälsa för ett stort antal människor. Grundlagsutskottet påpekar att den brottsgrupp som bestämmelsen gäller är jämförelsevis omfattande. Förvaltningsutskottet bör enligt utlåtandet ytterligare granska bestämmelsernas tillämpningsområde utifrån tanken att det bland de uppräknade brotten bara skulle finnas brott som också kan uppfylla de övriga villkoren för att tillämpa 8 §. Detsamma gäller 77 a § i lagförslag 2.

Förvaltningsutskottet föreslår därför på det sätt som närmare framgår av detaljmotiven att tillämpningsområdet för krävande handräckning i syfte att förhindra andra brott än terroristbrott preciseras och avgränsas på bestämmelsenivå genom att paragrafen specificerar de brott för vars förhindrande eller avbrytande det kan bli nödvändigt med krävande handräckning beroende på omständigheterna och det sätt på vilket brottet begås.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Förvaltningsutskottet anser det vara viktigt att verkställandet av 8 § i handräckningslagen och 77 a § i gränsbevakningslagen följs upp och att man också ger akt på om brottsbeteckningarna i de här paragraferna är heltäckande i relation till syftet. Utskottet menar att bestämmelserna vid behov måste kompletteras.

Att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd

I 9 § i handräckningslagen föreslås bestämmelser om skydd av besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd. Enligt förslaget kan krävande handräckning ges för att skydda statschefer, ministrar och höga representanter för mellanstatliga internationella organisationer och Europeiska unionen, när dessa är på statsbesök eller andra officiella besök i Finland, och för att trygga deras besök. En förutsättning är att personen under sitt besök bedöms vara utsatt för hot om ett i 8 § 1 mom. avsett brott som allvarligt äventyrar liv eller hälsa på grund av sin ställning, den internationella ställningen för den stat eller organisation som personen representerar eller av någon annan motsvarande orsak och för vars förhindrande eller avbrytande handräckning är nödvändig. En motsvarande bestämmelse finns också i 77 b § i gränsbevakningslagen.

Grundlagsutskottet noterar att bestämmelserna är nya och att regleringen skiljer sig från den utgångspunkten att ett hot som ska avvärjas med krävande handräckning måste vara ett övergripande hot och alltså rikta sig mot ett stort antal människor (jfr GrUU 23/2005 rd, s. 3).

Bedömningen av om krävande handräckning är nödvändig vid skydd av besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd avviker i viss omfattning från den nödvändighetsbedömning som i övrigt gäller krävande handräckning. Grundlagsutskottet anser att villkoren i 9 § i lagförslag 1 och 77 b § i lagförslag 2 bör skärpas exempelvis genom att det föreskrivs att en bedömning av risken för brott ska vara motiverad. Utskottet betonar dessutom att tillämpningssituationerna är exceptionella.

Förvaltningsutskottet konstaterar att regleringen är avsedd att tillämpas i exceptionella situationer. Största delen av besöken kan skötas med polisens egna resurser eller med hjälp av sedvanlig handräckning. Skyddet vid statsbesök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd är en särskild fråga inom tillämpningsområdet för krävande handräckning. De bakomliggande internationella överenskommelserna och bestämmelserna hänför sig till ett större sammanhang än statens inre säkerhet, dvs. det finns också en utrikespolitisk koppling. Förvaltningsutskottet anser att det inte är motiverat att inskränka den personkrets som avses i bestämmelsen trots att det mest sannolika tillämpningsbehovet främst har ansetts vara att skydda besök av statschefer för vissa stormakter.

Förvaltningsutskottet hänvisar till grundlagsutskottets utlåtande och konstaterar att det ändå finns skäl att skärpa bestämmelserna om bedömning av hot. Utskottet hänvisar till det som sägs i detaljmotiveringen.

Beslutsförfarandet för krävande handräckning

Enligt huvudregeln för beslut om handräckning är det statsrådet som ska fatta beslut om krävande handräckning. Beslutet fattas av ministeriet om statsrådets allmänna sammanträde inte kan sam-

Betänkande FvUB 9/2022 rd

mankallas tillräckligt snabbt. I det hänseendet motsvarar förslaget i huvudsak de gällande bestämmelserna.

Enligt förslaget fattas beslutet om krävande handräckning emellertid av ministeriet i de situationer som närmare anges i lagen och i brådskande fall av Huvudstaben eller staben för Gränsbevakningsväsendet. Det kan vara fråga om sådan krävande handräckning som utöver en militärpersonens personliga beväpning eller beväpning som godkänts för gränsbevakningsuppgifter kan innehålla beväpning som är kraftigare än polisens maktmedelsredskap och vars verkan kan begränsas till ett noggrant specificerat objekt utan att orsaka utomstående uppenbar fara. I båda fallen ska ärendet i efterhand föredras för statsrådets allmänna sammanträde, som har behörighet att besluta om handräckningen ska fortsätta eller upphöra.

Förvaltningsutskottet anser att det föreslagna beslutsförfarandet är viktigt och motiverat. Vid handräckning är det väsentligt att handräckningen ges i rätt tid. De föreslagna bestämmelserna syftar till att handräckningsbeslutet ska kunna fattas i ett tidigare skede än i nuläget, så att handräckningen också kan verkställas inom den tidsram som situationen kräver. I brådskande situationer är det viktigt att dröjsmål i beslutsfattandet minimeras för att säkerställa en tillräckligt snabb operativ reaktionsförmåga. Utskottet ser det också som viktigt att de olika stegen i beslutsfattandet om krävande handräckning särskiljs tydligare, det vill säga beslut om att begära handräckning, beslut om att ge handräckning och beslut som ledningen för polisinsatsen fattar om att använda maktmedel. Utskottet betonar att regleringen inte innebär ändringar i föreskrifter eller anvisningar om polisens interna ledningsförhållanden. Försvarsutskottet anser i sitt utlåtande att den föreslagna nya regleringen är bra.

Grundlagsutskottet noterar att det har förhållit sig negativt till att beslut om handräckning som förutsätter Försvarmaktens maktmedel kan fattas i ett förfarande mellan polismyndigheten och Huvudstaben. Trots förståeliga synpunkter i brådskande fall är det enligt utskottet i konstitutionellt hänseende viktigt att ett undantagsbeslut om att polisen får anlita Försvarmakten för användning av maktmedel också i brådskande fall fattas i ett ministerium som leds av en minister med ansvar inför riksdagen (GrUU 23/2005 rd, s. 5).

I fråga om den föreslagna regleringen anser grundlagsutskottet att det fortfarande är konstitutionellt motiverat att det i regel är statsrådets allmänna sammanträde som fattar beslutet och att beslut om krävande handräckning inte ens i brådskande fall delegeras till en lägre nivå än ett ministerium. Betydelsen av den föreslagna regleringen begränsas dock dels av innehållet i den handräckning som står till förfogande, dels av villkoret att situationen ska vara exceptionellt brådskande när beslutet fattas av en myndighet. Dessutom ska ministeriet enligt 10 § i lagförslag 1 och 77 c § i lagförslag 2 utan dröjsmål föredra ett sådant ärende om krävande handräckning för statsrådet som ett ministerium eller en myndighet har fattat beslut om. Statsrådet kan då vid ett allmänt sammanträde besluta om den krävande handräckningen ska fortsätta eller upphöra. De föreslagna bestämmelserna är således inget konstitutionellt problem, menar grundlagsutskottet.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Uppföljning av förutsättningarna för handräckning

Enligt 12 § 4 mom. i den föreslagna handräckningslagen ska polisen övervaka att förutsättningarna för handräckning föreligger. När förutsättningarna har upphört ska polisen utan dröjsmål beordra att handräckningen ska avbrytas eller upphöra.

Förvaltningsutskottet konstaterar att den reglering som föreslås i 12 § 4 mom. delvis hänför sig till att det inte är ändamålsenligt att i lagen begränsa maximitiden för ett beslut om sedvanlig eller krävande handräckning till exempel till ett visst antal dygn, utan giltigheten är bunden till giltigheten av förutsättningarna för handräckning. Eftersom förutsättningarna för handräckning är kopplade till att polisens resurser är otillräckliga vid skötseln av ett enskilt polisuppdrag, är det ändamålsenligt att polisen i egenskap av ledande myndighet är skyldig att övervaka att förutsättningarna föreligger. Polisen är alltså behörig att fastställa när situationen har framskridit så att behovet av och därmed förutsättningarna för handräckningen inte längre finns.

I fråga om krävande handräckning har statsrådets allmänna sammanträde enligt 10 § 5 mom. i handräckningslagen och 77 c § 5 mom. i gränsbevakningslagen möjlighet att fatta beslut om att fortsätta eller avsluta redan inledd krävande handräckning. Statsrådets beslut kan endast gälla redan inledd krävande handräckning, men inte beslut om sedvanlig handräckning som eventuellt fattats med stöd av 7 § i handräckningslagen.

Behörigheten för statsrådets allmänna sammanträde att avbryta krävande handräckning som redan inletts har samband med den möjlighet till efterkontroll som statsrådet har. Däremot förpliktar bestämmelsen i 12 § 4 mom. i handräckningslagen polisen att allmänt övervaka att det föreligger förutsättningar för, dvs. behov av, handräckning – inklusive krävande handräckning – och att konstatera när det inte längre finns behov av handräckning. Efter det att statsrådets allmänna sammanträde har beslutat att den krävande handräckning ska fortsätta som inletts med stöd av ett beslut som fattats vid ministeriet, Huvudstaben eller Gränsbevakningsväsendets stab är det motiverat att polisen övervakar att det finns förutsättningar för krävande handräckning och beordrar att handräckningen ska upphöra när förutsättningarna har upphört.

Beslut av statsrådets allmänna sammanträde om att upphöra med inledd handräckning och polisens order gäller avslutande av handräckning av olika orsaker. Polisens order innebär i praktiken att handräckningen upphör när behovet upphört. Statsrådets beslut hänför sig å sin sida till genomförandet av den så kallade parlamentariska ansvarstäckningen och till att statsrådets allmänna sammanträde i efterhand har möjlighet att bedöma förutsättningarna för handräckning på ett annat sätt än det ministerium eller det centrala ämbetsverk som fattat beslutet.

Förvaltningsutskottet anser att bestämmelserna i 12 § 4 mom. i handräckningslagen behöver förtydligas med beaktande av det som sägs ovan. På motsvarande sätt behöver också 77 e § 4 mom. i gränsbevakningslagen förtydligas. Utskottet hänvisar till det som sägs i detaljmotiveringen.

Förberedelser för att ge krävande handräckning

I 4 § i handräckningslagen föreslås bestämmelser om planering och förberedelser inför handräckningsuppdrag. Bestämmelsen förpliktar polisen och Försvarmakten att tillsammans planera och

Betänkande FvUB 9/2022 rd

vidta andra åtgärder för att säkerställa att ett handräckningsuppdrag sköts på behörigt sätt. I 2 och 3 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs det om möjligheten att på förhand bereda sig på krävande handräckning. Regleringen gör det möjligt att flytta handräckningsavdelningen samt materiel och utrustning redan innan statsrådet fattar beslut om krävande handräckning. En motsvarande bestämmelse finns också i 77 h § i gränsbevakningslagen.

Förvaltningsutskottet ser det som motiverat att man i lagstiftningen redan på förhand bereder sig på realtidssituationer där Försvarsmaktens eller Gränsbevakningsväsendets prestationsförmåga kan behövas när materielen och övriga resurser är otillräckliga i förhållande till polisens situation. Situationen och behovet av krävande handräckning kan eskalera snabbt, och genom förberedelser kan man på ett väsentligt sätt bidra till att en eventuell förestående krävande handräckning lyckas. Möjligheten till förberedelser förkortar avsevärt den tid som går åt till att genomföra krävande handräckning. Det nuvarande förfarandet har grundat sig enbart på den praxis och de anvisningar som utformats mellan polisen och Försvarsmakten, eftersom det har ansetts att förflyttningen av Försvarsmaktens materiel och utrustning inte är användning av maktmedel eller hot om användning av maktmedel enligt 4 och 4 a § i handräckningslagen. Förvaltningsutskottet anser dock att det bör finnas en bestämmelse på lagnivå om förberedelser av den här typen. Även försvarsutskottet anser det vara nödvändigt att ta in en sådan bestämmelse om förberedelser i lag.

Förvaltningsutskottet anser det vara ändamålsenligt att beslut om förberedelserna fattas på operativ nivå med en aktuell lägesbild och en lagstadgad skyldighet att i tillräcklig utsträckning bereda sig också på användning av maktmedel samt ansvar för skötseln av den operativa situationen. I förslaget ingår också en bestämmelse om att ministeriet har möjlighet att ingripa i förberedelserna, om det anses befogat. Bestämmelsen ska säkerställa dels ministeriets ansvar för att förvaltningen fungerar som sig bör, dels ministeriets möjlighet att ingripa i förberedelserna till exempel om de är överdimensionerade i förhållande till situationen. Den anger möjlighet och avsikten är inte att den ska tolkas så att ett beslut om förberedelse automatiskt ska gälla till dess att ministeriet har fattat beslut om att avbryta det.

Det föreslagna 4 § 2 mom. kräver att man vid förberedelserna ska beakta en hotbedömning av situationen, ändamålsenligheten i resursanvändningen och en helhetsbedömning av situationen, och detta ger enligt utskottet adekvata förutsättningar för prövning av begäran om förberedelser och beslutet om begäran. Ordalydelsen innebär ett krav på att det ska ha gjorts en hotbedömning av den situation för vilken förberedelser begärs. Ett annat villkor är att det kan antas att handräckning som på sin höjd inbegriper personlig beväpning för militärpersoner inte är tillräcklig för fullgörandet av uppdraget. Dessutom bör det noteras att de principer som ska iakttas i handräckningsuppdrag också lämpar sig för förberedelser för krävande handräckning. Bland annat proportionalitetsprincipen och en ändamålsenlig resursanvändning utgör en spärr för förberedelsernas varaktighet och dimensionering. Förberedelser kostar också mycket och binder upp myndigheternas resurser. Följaktligen är det inte ändamålsenligt med överdimensionerade förberedelser i fråga om kvantitet eller varaktighet. Därför anser utskottet att det inte är nödvändigt att föreskriva särskilt om förberedelsernas varaktighet eller giltighetstid.

Den explicita lagfästa behörigheten att flytta materiel på förhand framhäver vikten av en planmässig polisverksamhet. Som försvarsutskottet påpekar är beslutet om förberedelser på intet sätt bindande för prövningsrätten för den behöriga myndighet som ska fatta beslutet om att lämna krä-

Betänkande FvUB 9/2022 rd

vande handräckning. Med förberedelser avses praktiska logistiska åtgärder och istandsättande av materiel, till exempel att som förberedelse för att stoppa ett tungt fordon förflytta sådan lättare militär beväpning som avses i 10 c § 3 mom. till handräckningsplatsen. Beslutet om förberedelser ger inte myndigheterna befogenhet att använda materielen.

Förvaltningsutskottet framhåller att förberedelserna alltid ska genomföras så omärkligt som möjligt och med beaktande av handräckningssituationens art och allmänheten på platsen. Det innebär att handräckningsmateriel inte utan särskild orsak ska transporteras, flyttas, förvaras eller försättas i användbart skick så att allmänheten ser det eller på en synlig plats. Detta bidrar till att förhindra en eventuell provokativ effekt. Det som är mer väsentligt är ändå att förberedelsernas eventuella synlighet kommer att ha en förebyggande effekt.

Polisstyrelsen kan begära förberedelser för ett enskilt krävande handräckningsuppdrag. Förvaltningsutskottet anser att bestämmelserna i 4 § 2 mom. i handräckningslagen behöver förtydligas i fråga om begäran. Utskottet hänvisar till det som sägs i detaljmotiveringen.

Skadestånd

På ersättning av statens medel för skador som orsakats en utomstående genom en tvångsåtgärd i samband med handräckning samt för saksador som orsakats Försvarsmakten tillämpas bestämmelserna om statens skadeståndsansvar i 8 kap. i polislagen, står det i 16 § 1 mom. i den föreslagna handräckningslagen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 9 a § i den gällande handräckningslagen, som har fogats till lagen genom en lag som trädde i kraft den 1 juli 1998 (346/1998). Paragrafen har senare ändrats i samband med totalreformen av polislagen genom en lag som trädde i kraft den 1 januari 2014 (896/2011). Det är fråga om en materiellträttslig hänvisning till 8 kap. i polislagen.

Enligt 8 kap. 1 § i polislagen ska person- och egendomsskador som orsakats utomstående genom tvångsåtgärder som polisen vidtagit ersättas av statens medel. Enligt förarbetena och tidigare tillämpningspraxis är statens skadeståndsansvar enligt bestämmelsen oberoende av vållande. Bestämmelsen tillämpas bland annat på skador som uppstår vid utövandet av befogenheter enligt polislagen. Med stöd av 8 kap. i polislagen kan ersättning betalas till exempel för egendomsskador som utomstående har orsakats vid tillträde i en färd- eller skadesituation enligt 2 kap. 6 §. Bestämmelserna i 8 kap. 1 § 2 mom. i polislagen begränsar inte den skadelidandes rätt till skadestånd enligt skadeståndslagen (412/1974) eller någon annan lag.

Förvaltningsutskottet konstaterar att bestämmelserna om handräckning gäller polisens verksamhet och utförande av de uppgifter som ankommer på polisen under polisledning i enlighet med polislagen och annan tillämplig lagstiftning, såsom handräckningslagen. De som hör till handräckningsavdelningen har inga självständiga befogenheter i anslutning till polisuppdrag, men i 13 § i den föreslagna handräckningslagen föreskrivs det om rätten för dessa personer att utföra sådana till handräckningsuppdraget anknyttande åtgärder som polismannen inom ramen för sina befogenheter anvisar. En yrkesmilitär som utför ett handräckningsuppdrag ska enligt 2 mom. ha rätt att under ledning och uppsikt av en polisman använda sådana för utförandet av handräckningsuppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar yrkesmilitären att använda.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen

2 §. Förutsättningar för handräckning. För att grundlagsutskottets konstitutionella anmärkning ska beaktas föreslår förvaltningsutskottet att 2 mom. 10 punkten ändras så att den exakt och uttömmande specificerar de normala och kända tillämpningssituationer som anges i motiveringen. En motsvarande bestämmelse ingår bland annat i 10 § i lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet (687/2009). Punkt 10 föreslås få följande lydelse: "10) att tillfälligt överlåta materiel, utrustning, lokaler eller Försvarsmaktens experttjänster för att användas av polisen".

4 §. Planering och förberedelser inför handräckningsuppdrag. För förberedelserna inför ett sådant enskilt krävande handräckningsuppdrag som avses i 8 § får Polisstyrelsen enligt 4 § 2 mom. begära att Försvarsmakten på förhand placerar utrustning och personal i syfte att uppnå den beredskap som behövs för att handräckningsuppdraget ska kunna skötas på behörigt sätt, om det kan antas att handräckning med hjälp av militärpersoners personliga beväpning inte är tillräcklig för fullgörandet av uppdraget. Vid planeringen och förberedelserna ska hänsyn tas till den hotbedömning som gjorts av situationen, ändamålsenligheten i användningen av resurserna och en helhetsbedömning av situationen.

Utskottet anser att regleringen i 2 mom. behöver kompletteras med en hänvisning till att bestämmelserna om begäran om handräckning i tillämpliga delar ska tillämpas på begäran om förberedelser.

Enligt 6 §, som gäller begäran om handräckning, ska begäran specificeras och av den ska det framgå för vilket uppdrag handräckning begärs, hur brådskande uppdraget är, tidpunkten och uppskattad varaktighet, en motiverad bedömning av den personal och utrustning som krävs för att uppdraget ska kunna utföras på ett ändamålsenligt sätt samt grunderna för begäran. Begäran ska i princip göras skriftligen.

Uttrycket "i tillämpliga delar" hänvisar i samband med begäran om förberedelser till att också begäran om handräckning som kräver förberedelser framställs skriftligen och att begäran specificerar det uppdrag för vilket förberedelserna begärs samt tidpunkten och den uppskattade varaktigheten. Det är möjligt att man begär sedvanlig handräckning för ett uppdrag och dessutom förberedelser för handräckning som kräver förberedelser. I begäran lägger Polisstyrelsen fram sin egen bedömning av den personal och utrustning som behövs för att uppnå den beredskap som behövs för att uppdraget ska kunna skötas på behörigt sätt, men denna bedömning kan preciseras och ändras efter samråd med Försvarsmakten. Dessutom ska Polisstyrelsen ange på vilka grunder den antar att sedvanlig handräckning inte är tillräcklig för att uppdraget ska kunna utföras. Grunderna för begäran hänför sig till polisens lägesbedömning.

8 §. Krävande handräckning. Förvaltningsutskottet har behandlat bestämmelserna om förutsättningarna för krävande handräckning ovan i sina överväganden.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

För att grundlagsutskottets konstitutionella anmärkning ska beaktas föreslår förvaltningsutskottet att uttrycket "kan antas vara" i *det inledande stycket* till paragrafen skärps till "med fog kan antas vara". Detta understryker kravet på att det ska finnas specificerade, konkreta grunder för hot om ett brott som ska förhindras och för att krävande handräckning är nödvändig för att förhindra eller avbryta brottet.

Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår förvaltningsutskottet dessutom att utvidgningen av tillämpningsområdet för krävande handräckning i syfte att förhindra andra brott än terroristbrott preciseras och avgränsas på bestämmelsenivå genom att *2 punkten* specificerar de brott för vars förhindrande eller avbrytande det kan bli nödvändigt med krävande handräckning beroende på omständigheterna och det sätt på vilket brottet begås. Sådana brott är dråp, mord, tagande av gisslan, sabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott och kapning när de allvarligt äventyrar ett stort antal människors liv eller hälsa och till sina verkningar kan jämföras med terroristbrott som avses i *1 punkten*. En allmän förutsättning för handräckning är att handräckningen behövs för att utföra ett uppdrag på grund av att polisens egna resurser är otillräckliga. Polisens resurser kan vara otillräckliga till exempel om ett uppdrag kräver användning av sådana särskilda redskap eller sådan särskild materiel som polisen inte har.

Förvaltningsutskottet anser det vara viktigt att man i fråga om *2 punkten* ger akt på om brottsbehandlingarna är heltäckande i relation till syftet. Utskottet menar att bestämmelserna vid behov måste kompletteras.

9 §. Krävande handräckning för att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd. Förvaltningsutskottet håller med grundlagsutskottet om att det finns skäl att skärpa förutsättningarna för krävande handräckning för att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd. Förvaltningsutskottet föreslår därför att bestämmelsen ändras så att det ska vara fråga om en grundad risk för ett brott som avses i bestämmelsen.

10 §. Beslutsfattande om krävande handräckning. I *7 mom.* föreskrivs det om giltighetstiden för beslut om krävande handräckning. Förvaltningsutskottet anser att det för att förtydliga regleringen är nödvändigt att precisera bestämmelsen så att det uttryckligen hänvisas till förutsättningarna för lämnande av krävande handräckning för att förutsättningarna för giltighet inte ska förväxlas med sedvanlig handräckning.

12 §. Ledning av handräckningsuppdrag. Av de skäl som anges i övervägandena ovan anser förvaltningsutskottet att *4 mom.* behöver förtydligas. Polisens order innebär i praktiken att handräckningen upphör när behovet upphört. Utskottet föreslår följaktligen att bestämmelsen ändras.

2. Lagen om ändring av gränsbevakningslagen

77 a §. Krävande handräckning till polisen. Förvaltningsutskottet har behandlat bestämmelserna om förutsättningarna för krävande handräckning ovan i sina överväganden.

För att grundlagsutskottets konstitutionella anmärkning ska beaktas föreslår förvaltningsutskottet att uttrycket "kan antas vara" i *det inledande stycket till 2 mom.* skärps till "med fog kan antas

Betänkande FvUB 9/2022 rd

vara". Detta understryker kravet på att det ska finnas specificerade, konkreta grunder för hot om ett brott som ska förhindras och för att krävande handräckning är nödvändig för att förhindra eller avbryta brottet.

Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår förvaltningsutskottet dessutom att utvidgningen av tillämpningsområdet för krävande handräckning i syfte att förhindra andra brott än terroristbrott preciseras och avgränsas på bestämmelsenivå genom att 2 mom. 2 punkten specificerar de brott för vars förhindrande eller avbrytande det kan bli nödvändigt med krävande handräckning beroende på omständigheterna och det sätt på vilket brottet begås. Sådana brott är dråp, mord, tagande av gisslan, sabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott och kapning när de allvarligt äventyrar ett stort antal människors liv eller hälsa och till sina verkningar kan jämföras med terroristbrott som avses i 1 punkten. En allmän förutsättning för handräckning är att handräckningen behövs för att utföra ett uppdrag på grund av att polisens egna resurser är otillräckliga. Polisens resurser kan vara otillräckliga till exempel om ett uppdrag kräver användning av sådan särskild utrustning eller materiel som polisen inte har.

Förvaltningsutskottet anser det vara viktigt att man i fråga om 2 punkten ger akt på om brottsbeteckningarna är heltäckande i relation till syftet. Utskottet menar att bestämmelserna vid behov måste kompletteras.

77 b §. Krävande handräckning för att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd. Förvaltningsutskottet håller med grundlagsutskottet om att det finns skäl att skärpa förutsättningarna för krävande handräckning för att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd. Förvaltningsutskottet föreslår därför att bestämmelsen ändras så att det ska vara fråga om en grundad risk för ett brott som avses i bestämmelsen.

77 c §. Beslutsfattande om krävande handräckning. I 7 mom. föreskrivs det om giltighetstiden för beslut om krävande handräckning. Förvaltningsutskottet anser att det är nödvändigt att precisera bestämmelsen så att det uttryckligen hänvisas till förutsättningarna för lämnande av krävande handräckning för att förutsättningarna för giltighet inte ska förväxlas med sedvanlig handräckning.

77 e §. Ledning av krävande handräckningsuppdrag. Av de skäl som anges i övervägandena ovan anser förvaltningsutskottet att 4 mom. behöver förtydligas. Polisens order innebär i praktiken att genomförandet av handräckningen upphör när behovet upphört. Utskottet föreslår följaktligen att bestämmelsen ändras.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 3—5 i proposition RP 106/2021 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 106/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om Försvarmaktens handräckning till polisen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Denna lag innehåller bestämmelser om polisens rätt att få handräckning av Försvarmakten samt om förutsättningarna för givande av handräckningen och om beslutsförfarandet i fråga om den.

Bestämmelser om polisens uppgifter och befogenheter finns i polislagen (872/2011).

Bestämmelser om Försvarmaktens uppgifter och befogenheter finns i lagen om försvarmakten (551/2007).

2 §

Förutsättningar för handräckning

Polisen har rätt att få handräckning av Försvarmakten endast om handräckning på grund av polisens otillräckliga resurser behövs för utförandet av en uppgift som enligt lag ankommer på polisen och handräckningen kan ges utan att äventyra Försvarmaktens uppgifter enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om försvarmakten.

Försvarmakten ska ge polisen handräckning för

- 1) att söka efter eller gripa en person,
- 2) att avspärra eller undersöka en plats eller ett område eller få tillträde till en plats, ett område, en byggnad, ett utrymme eller ett fordon,
- 3) att reglera trafiken,
- 4) att tillfälligt skydda en person eller egendom,
- 5) att identifiera en explosiv vara eller röja en civil explosiv vara,

Betänkande FvUB 9/2022 rd

- 6) att skydda stora evenemang eller offentliga tillställningar,
- 7) att ingripa i eller stoppa ett fordon, fartygs, luftfartygs eller obemannat luftfartygs färd,
- 8) att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd,
- 9) att förhindra och avbryta ett brott som medför allvarlig fara för människors liv eller hälsa, samt
- 10) att tillfälligt överlåta materiel, utrustning, lokaler eller Försvarmaktens experttjänster för att användas av polisen.

I Försvarmaktens handräckning kan ingå användning av maktmedel på det sätt som föreskrivs särskilt nedan.

3 §

Principer som ska iakttas vid handräckningsuppdrag

Vid handräckningsuppdrag ska i synnerhet följande i polislagen föreskrivna principer iakttas:

- 1) respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,
- 2) proportionalitetsprincipen,
- 3) principen om minsta olägenhet,
- 4) principen om ändamålsbundenhet.

4 §

Planering och förberedelser inför handräckningsuppdrag

Polisen och Försvarmakten ska genom förberedelser och andra behövliga åtgärder säkerställa att handräckningsuppdrag sköts så störningsfritt som möjligt och att åtgärderna är proportionerliga. Planeringen av och förberedelserna inför handräckningsuppdrag leds av Polisstyrelsen i samarbete med Huvudstaben.

För förberedelserna inför ett sådant enskilt krävande handräckningsuppdrag som avses i 8 § får Polisstyrelsen begära att Försvarmakten på förhand placerar utrustning och personal i syfte att uppnå den beredskap som behövs för att handräckningsuppdraget ska kunna skötas på behörigt sätt, om det kan antas att handräckning med hjälp av militärpersoners personliga beväpning inte är tillräcklig för fullgörandet av uppdraget. Vid planeringen och förberedelserna ska hänsyn tas till den hotbedömning som gjorts av situationen, ändamålsenligheten i användningen av resurserna och en helhetsbedömning av situationen. För en begäran som gäller förberedelser gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 6 § om begäran om handräckning.

Beslut om sådana förberedelser som avses i 2 mom. fattas av Huvudstaben. Inrikesministeriet och försvarsministeriet ska utan dröjsmål underrättas om begäranden och beslut som gäller förberedelser. Försvarsministeriet får efter att ha hört inrikesministeriet eller på inrikesministeriets begäran besluta att förberedelserna ska avbrytas.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

2 kap.

Handräckning och beslutsfattande om handräckning

5 §

Handräckningens innehåll

Handräckningen innefattar användning av Försvarsmaktens personal och utrustning. Om inte något annat föreskrivs nedan, kan handräckningen dessutom omfatta användning av en militärpersons maktmedelsredskap och sådana skjutvapen som är lämpliga för polisuppdrag och avsedda att bäras av en enskild militärperson, och som inte väsentligt avviker från polisens maktmedelsredskap och vars verkan kan begränsas till ett noggrant specificerat objekt utan att orsaka uppenbar fara för utomstående.

Närmare bestämmelser om militärpersoners personliga beväpning vid handräckningsuppdrag utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 §

Begäran om handräckning

En begäran om handräckning ska specificeras och av den ska framgå

- 1) för vilket uppdrag handräckning begärs,
- 2) hur brådskande uppdraget är, uppdragets tidpunkt och uppskattade varaktighet,
- 3) en motiverad bedömning av den personal och utrustning som krävs för att uppdraget ska kunna utföras på ett ändamålsenligt sätt,
- 4) grunderna för begäran.

En begäran om handräckning ska göras skriftligen. En begäran kan göras muntligen, om det är nödvändigt på grund av ärendets brådskande natur. En muntlig begäran ska utan dröjsmål också göras skriftligen.

7 §

Beslut om att ge handräckning

Handräckning begärs av Polisstyrelsen. I brådskande fall kan handräckningen begäras av en polisenhet som lyder under Polisstyrelsen. Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrättas om en brådskande begäran om handräckning. Skyddspolisen får begära annan handräckning än sådan som inbegriper användning av vapen som maktmedel. Beslut om att handräckning ska ges fattas av Huvudstaben, Arméstaben, Marinstaben eller Flygstaben.

Polisstyrelsen får dessutom begära för avlägsnande av ett hinder behövlig handräckning, vilken kan innefatta användning av högst sådan beväpning som avses i 10 § 3 mom. Huvudstaben beslutar om att ge handräckning för att avlägsna ett hinder.

Ett beslut om att ge handräckning gäller högst så länge som förutsättningarna för att ge handräckningen föreligger. Bestämmelser om beslutsfattandet i fråga om att ge krävande handräckning och beslutets giltighet finns i 10 §.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

8 §

Krävande handräckning

I krävande handräckning kan det utöver en militärpersons maktmedelsredskap och personliga beväpning också ingå slagkraftigare för polisuppdrag lämpad beväpning. En förutsättning är att den krävande handräckningen, utifrån iakttagelser eller på annat sätt erhållna specificerade uppgifter om en situation, ett evenemang eller en tillställning, **med fog** kan antas vara nödvändig för att förhindra eller avbryta följande brott som allvarligt äventyrar liv eller hälsa för ett stort antal människor:

1) ett i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2, 3 eller 5–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen (39/1889) avsett terroristbrott, eller

2) **ett i 21 kap. 1 eller 2 §, 25 kap. 4 § eller 34 kap. 1, 3, 5, 6 eller 11 §** i strafflagen avsett brott som till sina verkningar kan jämföras med ett brott som avses i 1 punkten ~~och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år.~~

9 §

Krävande handräckning för att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd

Utöver vad som föreskrivs i 8 § kan krävande handräckning ges för att skydda statschefer, ministrar och höga representanter för mellanstatliga internationella organisationer och Europeiska unionen, när dessa är på statsbesök eller andra officiella besök i Finland, och för att trygga deras besök. En förutsättning är att personen under sitt besök bedöms vara utsatt för **grundat** hot om ett i 8 § 1 mom. avsett brott som allvarligt äventyrar liv eller hälsa på grund av sin ställning, den internationella ställningen för den stat eller organisation som personen representerar eller av någon annan motsvarande orsak och för vars förhindrande eller avbrytande handräckning är nödvändig.

10 §

Beslutsfattande om krävande handräckning

Inrikesministeriet begär krävande handräckning av försvarsministeriet. Statsrådet beslutar vid sitt allmänna sammanträde på föredragning från försvarsministeriet om krävande handräckning under de förutsättningar som anges i 8 eller 9 §.

Om det inte är möjligt att sammankalla statsrådets allmänna sammanträde tillräckligt snabbt får försvarsministeriet på inrikesministeriets begäran omedelbart besluta om krävande handräckning.

Med avvikelse från 1 och 2 mom. beslutar försvarsministeriet på begäran av inrikesministeriet under de förutsättningar som anges i 8 eller 9 § om sådan krävande handräckning i vilken utöver en militärpersons personliga beväpning kan ingå sådan beväpning som är slagkraftigare än polisens maktmedelsredskap och vars verkan kan begränsas till ett noggrant specificerat objekt utan att orsaka utomstående uppenbar fara. Närmare bestämmelser om den beväpning som avses i detta moment utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Om det är uppenbart att en begäran om handräckning på grund av situationens oförutsägbarhet inte hinner behandlas på det sätt som avses 3 mom. utan att människors liv eller hälsa omedelbart och allvarligt äventyras, får Huvudstaben på begäran av Polisstyrelsen besluta om sådan krävande handräckning som avses i 3 mom. Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om begäran om handräckning och Huvudstaben ska utan dröjsmål underrätta försvarsministeriet om beslutet om handräckning.

Försvarsministeriet ska utan dröjsmål föredra ett i 2—4 mom. avsett ärende som gäller krävande handräckning för statsrådet, som vid allmänt sammanträde kan besluta om den krävande handräckningen ska fortsätta eller upphöra.

Försvarsministeriet ska i fråga om beslut som fattats med stöd av 1—3 eller 5 mom. och Huvudstaben i fråga om beslut som fattats med stöd av 4 mom. och som gäller att ge krävande handräckning utan dröjsmål underrätta republikens president.

Ett beslut om att ge krävande handräckning gäller högst så länge som förutsättningarna för att ge **krävande handräckning** föreligger.

3 kap.

Verkställande av beslut om handräckning

11 §

Handräckningsavdelning

Försvarsmakten förordnar till ett handräckningsuppdrag personer i sin tjänst och sådana i lagen om frivilligt försvar (556/2007) avsedda personer som har avgett en förbindelse. I lagen om frivilligt försvar (556/2007) avsedda personer som har avgett en förbindelse får dock användas endast i andra än sådana handräckningsuppgifter där skjutvapen används eller som avses i 8 och 9 §.

Bestämmelser om förordnande av en värnpliktig att utföra handräckningsuppdrag finns i 78 § 1 mom. i värnpliktslagen (1438/2007).

De som förordnats till ett handräckningsuppdrag utgör en handräckningsavdelning.

Handräckningsavdelningen leds av en till uppgiften förordnad yrkesmilitär som avses i 36 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten i enlighet med anvisningar av den polisman som leder situationen.

Försvarsmakten bestämmer utrustningen för och storleken på den handräckningsavdelning som behövs för utförandet av ett polisuppdrag.

12 §

Ledning av handräckningsuppdrag

Polisen svarar för den allmänna ledning av situationen som behövs för ett tryggt utförande av handräckningsuppdraget samt för samordningen av polisens och Försvarsmaktens funktioner.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Polisen ska i synnerhet se till att handräckningsavdelningens chef har tillräcklig information om handräckningsuppdraget, verksamhetsmiljön, uppdragets art och hur allvarligt det är samt om eventuella risker med avseende på arbetarskyddet.

Den polisman som leder situationen ska ha tillräcklig förtrogenhet med de maktmedelsredskap som Försvarsmakten använder vid handräckningen och om maktmedelsredskapens funktion.

Polisen ska övervaka att förutsättningarna för handräckning föreligger. När förutsättningarna har upphört ska polisen utan dröjsmål beordra att **genomförandet av** handräckningen ska ~~avbrytas~~ **eller** upphöra.

13 §

Befogenheter för den som hör till en handräckningsavdelning

Den som hör till en handräckningsavdelning har under ett handräckningsuppdrag rätt att i enlighet med en polismans anvisningar utföra sådana till handräckningsuppdraget anknyttande åtgärder som polismannen inom ramen för sina befogenheter anvisar.

En yrkesmilitär som hör till en handräckningsavdelning har under handräckningsuppdraget rätt att under ledning och uppsikt av en polisman använda sådana för utförandet av handräckningsuppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar yrkesmilitären att använda.

Andra än yrkesmilitärer som hör till handräckningsavdelningen har rätt att under ledning och uppsikt av en polisman använda sådana maktmedel, med undantag för maktmedel som inbegriper användning av skjutvapen, som polismannen bemyndigar honom eller henne att använda i en situation där detta är nödvändigt för att utföra ett synnerligen viktigt och brådskande handräckningsuppdrag.

14 §

Polisens beslutsfattande om användning av maktmedel i handräckningssituationer

Polisen leder användningen av maktmedel i handräckningssituationer samt beslutar om användningen av dem i enlighet med polislagen och 2—4 mom. I en handräckningssituation ska beslut om användning av maktmedel som ingår i krävande handräckning fattas av en polisman som hör till befälet.

De maktmedel som används i en handräckningssituation ska vara försvarliga i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Den som är föremål för ett tjänsteuppdrag ska i mån av möjlighet på förhand varnas om användning av maktmedel.

I handräckningssituationer får Försvarsmaktens beväpning användas endast om det är nödvändigt för att avvärja en allvarlig fara som omedelbart hotar människors liv eller hälsa och det inte är möjligt att avvärja faran med lindrigare medel. Vid bedömningen av om maktmedlen är försvarliga ska i synnerhet utomstående personers rättigheter och säkerhet beaktas.

Trots vad som anges i 3 mom. får Försvarsmaktens för utförandet av uppdraget lämpliga beväpning användas för att avlägsna föremål eller andra motsvarande hinder, om användningen inte

Betänkande FvUB 9/2022 rd

medför fara för liv eller hälsa och om det behövs för att utföra ett brådskande och viktigt handräckningsuppdrag.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen samt om excess i nödvärn i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

15 §

Kostnaderna för handräckningen

Försvarmakten svarar för kostnaderna för givande av handräckning.

Om handräckningen binder stora resurser eller drar ut på tiden så att detta medför betydande kostnader för Försvarmakten, har Försvarmakten dock rätt att av den som begärt handräckning få ersättning för sina direkta kostnader. Försvarmakten beslutar om att belägga verksamheten med avgift och om uttagandet av ersättningen efter att ha förhandlat om saken med den som begärt handräckning.

16 §

Skadestånd

På ersättning av statens medel för skador som orsakats en utomstående genom en tvångsåtgärd i samband med handräckning samt för sakskador som orsakats Försvarmakten tillämpas bestämmelserna om statens skadeståndsansvar i 8 kap. i polislagen.

Bestämmelser om ersättning för olycksfall som drabbat den som hör till en handräckningsavdelning finns i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015) och i lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom (1521/2016).

17 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om försvarmaktens handräckning till polisen (781/1980).

2.

Lag

om ändring av gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 22 § 3 mom., 77 a—77 d § och 84 §,
sådana de lyder, 22 § 3 mom. och 77 b—77 d § i lag 749/2014, 77 a § i lagarna 425/2017 och 9/
2019 och 84 § i lag 109/2018, samt
fogas till lagen nya 77 e—77 i § som följer:

22 §

Terrorismbekämpning och andra särskilda situationer

Bestämmelser om handräckning finns i 77 och 77 a—77 i §.

77 a §

Krävande handräckning till polisen

Polisen har rätt att få sådan handräckning av Gränsbevakningsväsendet i vilken det ingår slagkraftigare för polisuppdrag lämpad beväpning än den beväpning som vid Gränsbevakningsväsendet godkänts för utförande av gränssäkerhetsuppgifter (*krävande handräckning*). En förutsättning är att givandet av den krävande handräckningen inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet.

En ytterligare förutsättning är att den krävande handräckningen utifrån iakttagelser eller på annat sätt erhållna specificerade uppgifter om en situation, ett evenemang eller en tillställning **med fog** kan antas vara nödvändig för att förhindra eller avbryta följande brott som allvarligt äventyrar liv eller hälsa för ett stort antal människor:

1) ett i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2, 3 eller 5—8 punkten eller 2 mom. i strafflagen avsett terroristbrott, eller

2) **ett i 21 kap. 1 eller 2 §, 25 kap. 4 § eller 34 kap. 1, 3, 5, 6 eller 11 § i strafflagen avsett brott som till sina verkningar kan jämföras med ett brott som avses i 1 punkten** ~~och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år.~~

För att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som anges i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland har polisen rätt att få sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning enligt 1 mom. när den på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i Europeiska unionen på medlemsstatens begäran utför ett sådant uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde och som grundar sig på Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Finland. Maktmedlen ska vara förenliga med den nationella lagstiftningen i den medlemsstat som får bistånd och med medlemsstatens begäran. På assistansen tillämpas det som föreskrivs om handräckning i denna paragraf och i 77 c–77 g §.

77 b §

Krävande handräckning för att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd

Utöver vad som föreskrivs i 77 a § kan krävande handräckning ges för att skydda statschefer, ministrar och höga representanter för mellanstatliga internationella organisationer och Europeiska unionen, när dessa är på statsbesök eller andra officiella besök i Finland, och för att trygga deras besök. En förutsättning är att personen under sitt besök bedöms vara utsatt för **grundat** hot om ett i 77 a § 2 mom. avsett brott som allvarligt äventyrar liv eller hälsa på grund av sin ställning, den internationella ställningen för den stat eller organisation som personen representerar eller av någon annan motsvarande orsak och för vars förhindrande eller avbrytande handräckning är nödvändig.

77 c §

Beslutsfattande om krävande handräckning

Inrikesministeriet begär krävande handräckning av Gränsbevakningsväsendet. Statsrådet beslutar vid allmänt sammanträde om krävande handräckning under de förutsättningar som anges i 77 a eller 77 b §.

Om det inte är möjligt att sammankalla statsrådets allmänna sammanträde tillräckligt snabbt får inrikesministeriet omedelbart besluta om krävande handräckning.

Med avvikelse från 1 och 2 mom. beslutar inrikesministeriet under de förutsättningar som anges i 77 a eller 77 b § om sådan krävande handräckning som inbegriper i 77 a § 1 mom. avsedd beväpning vars verkan kan begränsas till ett noggrant specificerat objekt utan att orsaka utomstående uppenbar fara. Närmare bestämmelser om den beväpning som avses i detta moment utfärdas genom förordning av statsrådet.

Om det är uppenbart att en begäran om handräckning på grund av situationens oförutsägbarhet inte hinner behandlas på det sätt som avses 3 mom. utan att människors liv eller hälsa omedelbart och allvarligt äventyras, får staben för Gränsbevakningsväsendet på begäran av Polisstyrelsen besluta om sådan krävande handräckning som avses i 3 mom. Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om begäran om handräckning och staben för Gränsbevakningsväsendet ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om beslutet om handräckning.

Inrikesministeriet ska utan dröjsmål föredra ett i 2–4 mom. avsett ärende som gäller krävande handräckning för statsrådet, som vid allmänt sammanträde kan besluta om den krävande handräckningen ska fortsätta eller upphöra.

Inrikesministeriet ska i fråga om beslut som fattats med stöd av 1–3 eller 5 mom. och staben för Gränsbevakningsväsendet i fråga om beslut som fattats med stöd av 4 mom. och som gäller att ge krävande handräckning utan dröjsmål underrätta republikens president.

Ett beslut om att ge krävande handräckning gäller högst så länge som förutsättningarna för att ge **krävande handräckning** föreligger.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

77 d §

Handräckningsavdelning vid krävande handräckning

Gränsbevakningsväsendet bestämmer utrustningen för och storleken på den handräckningsavdelning som behövs för fullgörandet av ett krävande handräckningsuppdrag.

Handräckningsavdelningen leds enligt anvisningar av den polisman som leder situationen av en till dess chef förordnad gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst vid Gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att under ledning och uppsikt av polisen vid krävande handräckning till polisen använda sådan beväpning som avses i 77 a § 1 mom. Beväpningen får användas endast av en gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst vid Gränsbevakningsväsendet.

77 e §

Ledning av krävande handräckningsuppdrag

Polisen svarar för den allmänna ledning av situationen som behövs för ett tryggt utförande av ett krävande handräckningsuppdrag samt för samordningen av polisens och Gränsbevakningsväsendets funktioner.

Polisen ska i synnerhet se till att handräckningsavdelningens chef har tillräcklig information om handräckningsuppdraget, verksamhetsmiljön, uppdragets art och hur allvarligt det är samt om eventuella risker med avseende på arbetarskyddet.

Den polisman som leder situationen vid ett krävande handräckningsuppdrag ska ha tillräcklig förtrogenhet med den i 77 a § 1 mom. avsedda beväpning som används vid handräckningen och om beväpningens funktion.

Polisen ska övervaka att förutsättningarna för krävande handräckning föreligger. När förutsättningarna har upphört ska polisen beordra att **genomförandet av** handräckningen ska ~~avbrytas eller upphöra~~.

77 f §

Beslutsfattande om användning av maktmedel i krävande handräckningssituationer

Polisen leder vid krävande handräckningsuppdrag användningen av sådan beväpning som avses i 77 a § 1 mom. och beslutar om användningen av den i enlighet med polislagen samt 2 och 3 mom. Beslut om användning av maktmedel som ingår i krävande handräckning i handräckningssituationen fattas av en polisman som hör till befälet.

De maktmedel som används i krävande handräckningssituationer ska vara försvarliga i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Om användning av maktmedel ska i mån av möjlighet den som är föremål för tjänsteuppdraget varnas på förhand.

I krävande handräckningssituationer får sådan beväpning som avses i 77 a § 1 mom. användas endast om det är nödvändigt för att avvärja en allvarlig fara som omedelbart hotar människors liv

Betänkande FvUB 9/2022 rd

eller hälsa och det inte är möjligt att avvärja faran med lindrigare medel. Vid bedömningen av om maktmedlen är försvarliga ska i synnerhet utomstående personers rättigheter och säkerhet beaktas.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen samt om excess i nödvärn i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen.

77 g §

Kostnaderna för krävande handräckning

Gränsbevakningsväsendet svarar för kostnaderna för givande av krävande handräckning.

Om den krävande handräckningen binder stora resurser eller drar ut på tiden så att detta medför betydande kostnader för Gränsbevakningsväsendet, har Gränsbevakningsväsendet dock rätt att av den som begärt krävande handräckning få ersättning för sina direkta kostnader. Gränsbevakningsväsendet beslutar om att belägga verksamheten med avgift och om uttagandet av ersättningen efter att ha förhandlat om saken med den som begärt krävande handräckning.

77 h §

Förberedelser inför krävande handräckningsuppdrag

För förberedelserna inför ett enskilt sådant krävande handräckningsuppdrag som avses i 77 a § får Polisstyrelsen begära att Gränsbevakningsväsendet på förhand placerar utrustning och personal i syfte att uppnå den beredskap som behövs för att handräckningsuppdraget ska kunna skötas på behörigt sätt, om det kan antas att sådan beväpning som avses i 77 a § 1 mom. behövs för fullgörandet av uppdraget. Vid förberedelserna ska hänsyn tas till den hotbedömning som gjorts av situationen, ändamålsenligheten i användningen av resurserna och en helhetsbedömning av situationen.

Beslut om sådana förberedelser som avses i 1 mom. fattas av staben för Gränsbevakningsväsendet. Inrikesministeriet ska utan dröjsmål underrättas om begäranden och beslut som gäller förberedelser. Inrikesministeriet får besluta om avbrytande av förberedelserna.

77 i §

Handräckning till polisen för avlägsnande av hinder

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag får en polisenhet av Gränsbevakningsväsendet begära sådan handräckning som behövs för att avlägsna ett hinder och som innefattar användning av sådan beväpning som avses i 77 c § 3 mom. Chefen för förvaltningsenheten beslutar om att ge handräckning för avlägsnande av ett hinder.

Trots 77 f § 3 mom. får sådan beväpning som avses i 77 c § 3 mom. användas för att avlägsna ett föremål eller något annat motsvarande hinder, om användningen av maktmedel och avlägsnandet av hindret inte medför fara för liv eller hälsa och det behövs för att utföra ett brådskande och viktigt handräckningsuppdrag.

Betänkande FvUB 9/2022 rd

84 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser

1) om gripande av en person enligt 36 § 3 mom., 37 § och 71 § 2 mom., om omhändertagande av egendom enligt 28, 59, 66, 66 a och 69 § samt om protokoll som ska upprättas eller andra anteckningar som ska göras i samband med kroppsvisitation enligt 28 a §,

2) om utrustande av en gränsbevakningsman med maktmedels- och skyddsredskap samt vid behov om en gränsbevakningsmans övriga utrustning,

3) vid behov om behandling av ett tillstånds- eller anmälningsärende enligt denna lag samt om förfarandet vid anmälan och ansökan om tillstånd.

Genom förordning av inrikesministeriet utfärdas närmare bestämmelser

1) om förfarandet vid förvaring av egendom som omhändertagits,

2) om förfarandet vid stoppande av fordon och användning av maktmedel,

3) om fasttagande, förvaring och avlivande av djur,

4) vid behov om förbudsskyltar och andra markeringar som kan användas för att märka ut sådana lokaler, områden och övningar som avses i 71 § och den gränzon som avses i 7 kap.,

5) vid behov om tekniska förfaranden när det gäller säkerhetskontrollåtgärder vid Gränsbevakningsväsendets objekt eller områden, och om det praktiska ordnandet av säkerhetskontroll.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 kap. 17 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i polislagen (872/2011) 2 kap. 17 § 4 mom., sådant det lyder i lag 540/2020, som följer:

Betänkande FvUB 9/2022 rd

2 kap.

Allmänna befogenheter

17 §

Användning av maktmedel

Polisen har rätt att med Försvarsmaktens bistånd under de förutsättningar som anges i 7 § 2 mom. och 8, 9 och 14 § i lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen (/) använda beväpning som är slagkraftigare än en militärpersons personliga beväpning och som lämpar sig för polisuppdrag. Polisen har rätt att med Gränsbevakningsväsendets bistånd under de förutsättningar som anges i 77 a, 77 b, 77 f och 77 i § i gränsbevakningslagen (578/2005) använda sådan beväpning som avses i 77 a § 1 mom. i den lagen och som lämpar sig för polisuppdrag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 2 och 10 § i lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 2 och 10 §, av dem 2 § sådan den lyder i lag 427/2017, som följer:

2 §

Försvarsmaktens uppgifter

Till Försvarsmaktens uppgifter hör

- 1) det militära försvaret av Finland, vilket innefattar
 - a) övervakning av landområdena, vattenområdena och luftrummet samt tryggande av den territoriella integriteten,

Betänkande FvUB 9/2022 rd

b) tryggnad av befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen,

c) givande av militär utbildning och styrning av den frivilliga försvarsutbildningen samt stödande av försvarsviljan,

2) stödande av andra myndigheter, vilket innefattar

a) handräddning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott och andra brott som orsakar allvarlig fara för människors liv eller hälsa samt för skyddande av samhället i övrigt,

b) deltagande i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten,

3) deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt deltagande i territorialövervakningssamarbete eller i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet,

4) deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller vad som föreskrivs särskilt.

10 §

Handräddning till polisen och Gränsbevakningsväsendet

Försvarsmakten ger handräddning till polisen med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om Försvarsmaktens handräddning till polisen (/).

En i 45 kap. 27 § i strafflagen avsedd militärperson har under ledning och uppsikt av en polisman rätt att vidta åtgärder i anslutning till ett handräddningsuppdrag samt använda maktmedel med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om Försvarsmaktens handräddning till polisen och särskilt någon annanstans i lag.

I fråga om militärpersoners rätt till nödvärn tillämpas vad som föreskrivs i 4 kap. 4 § i strafflagen. I en sådan nödvärnssituation handlar yrkesmilitären under tjänsteansvar. När det bedöms hur försvarligt nödvärnet varit ska de krav beaktas som kan ställas på en yrkesmilitär utifrån personens utbildning och erfarenhet.

Försvarsmakten ger handräddning till Gränsbevakningsväsendet med iakttagande av vad som föreskrivs i gränsbevakningslagen (578/2005).

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 23 § i lagen om frivilligt försvar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om frivilligt försvar (556/2007) 23 § 1 och 3 mom. som följer:

23 §

Deltagande i försvarsmaktens handräckningsuppgifter

Personer som avgett en förbindelse enligt 6 kap. kan av Försvarsmakten användas för räddningsuppgifter som avses i lagen om försvarsmakten (551/2007) samt för handräckning till polisen enligt lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen (/).

Personer som har avgett en förbindelse får dock inte anlitas för uppgifter som avses i 8 och 9 § i lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen eller för uppgifter som inbegriper användning av skjutvapen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande FvUB 9/2022 rd

Helsingfors 20.4.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Riikka Purra saf
vice ordförande Mari-Leena Talvitie saml
medlem Tiina Elo gröna
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Mikko Kärnä cent
medlem Juha Pylväs cent
medlem Mari Rantanen saf
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Matti Semi vänst
medlem Kari Tolvanen saml
medlem Heikki Vestman saml
medlem Heidi Viljanen sd
ersättare Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.